

Władysław Szulakiewicz

ORCID: 0000-0001-8614-2955

Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Historia uniwersytetu zapisana w katalogu rozpraw doktorskich

The History of the University Recorded in the
Catalog of Doctoral Dissertations

*Katalog rozpraw doktorskich Uniwersytetu Mikołaja
Kopernika za lata 1946–2015, t. 1–2, Wydawnictwo
Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
Toruń 2024, ss. 1096*

Nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu ukazał się dwutomowy *Katalog rozpraw doktorskich Uniwersytetu Mikołaja Kopernika za lata 1946–2015*. Omawiane wydawnictwo jest dziełem zespołowym, które opracowali: Bożena Kierzkowska, Weronika Krajniak, Anna Supruniuk, Jacek Waliszewski, Artur Wójtowicz. Tworzą oni zespół pracowników Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK).

Obszerna publikacja składa się z dwóch tomów. Tom pierwszy liczy 819 stron, natomiast drugi 276 stron, przy czym w tomie drugim zastosowano kontynuację numeracji stron pierwszego tomu. W sumie wydawnictwo liczy 1096 stron. Na strukturę opracowania składa się w kolejności: Wykaz ważniejszych skrótów, Wstęp, Katalog rozpraw doktorskich Uniwersytetu Mikołaja Kopernika



SPI Vol. 28, 2025/2
e-ISSN 2450-5366

Reviews

Recenzje

za lata 1946–2015, który zawiera zestawienie dziedzin i dyscyplin oraz wydziałów tworzonych i funkcjonujących na przestrzeni 70 lat, obrazujące zmieniającą się strukturę Uniwersytetu. Zamieszczony w publikacji wykaz zakończonych przewodów doktorskich przeprowadzanych na UMK ukazuje udział tej uczelni w rozwoju poszczególnych dyscyplin i dziedzin naukowych w Polsce oraz opis zmian zakresów dziedzin i nazw dyscyplin na przestrzeni omawianego czasu. W sumie publikacja podaje informacje o przewodach doktorskich i pracach będących podstawą uzyskania stopni obronionych w tym okresie na 18 wydziałach toruńskiej uczelni. „Źródłem informacji o obronionych dysertacjach doktorskich umieszczonych w katalogu były – jak podają autorzy opracowania – zawsze i wyłącznie teczki przewodu doktorskiego i rozprawy znajdujące się w zasobie Archiwum UMK” (*Katalog rozpraw doktorskich...* 2024, t. 1: 20). Na potrzeby powstania tej pracy wykorzystano też opublikowane dotychczas opracowania częściowe poświęcone awansom naukowym na UMK oraz inne źródła drukowane. Dla przykładu, dotyczą one między innymi doktoratów z historii, biologii, pedagogiki i teologii¹. Ponadto, jak informują autorzy publikacji, przydatnym wydawnictwem okazało między innymi opracowanie pt. *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (1945–2004). Materiały do biografii* (2006).

W niniejszym wydawnictwie niezwykle istotny poznawczo jest Wstęp, który stanowi znakomite studium na temat historii rozwoju Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (*Katalog rozpraw doktorskich...* 2024, t. 1: 13–26)². We Wstępie autorzy informują też o historii tego projektu, innych wydawnictwach częściowych poświęconych awansom naukowym na UMK i o zasadach opracowania *Katalogu rozpraw doktorskich*. We Wstępie zostały także zasygnalizowane podstawy prawne uzyskiwania stopni naukowych i ich zmiany na przestrzeni lat zawarte w przywołanych w pracy ustawach, dekreтах i rozporządzeniach. Taki układ i zapis treści publikacji sprawił, że „obraz” nadanych stopni doktora na UMK został przedstawiony na tle

1 Wykaz przykładowych opracowań częściowych podaję w bibliografii niniejszej recenzji. Są to m.in. opracowania lub prace pod redakcją takich autorów, jak: J. Belkot, R. Galon, W. Krajniak, S. Kalembka, H. Moraczewska (Duczowska-Moraczewska), S. Nalaskowski i W. Szulakiewicz, E. Talarczyk i in.

2 Wstęp został przygotowany przez Annę Supruniuk i Artura Wójtowicza.

procesu instytucjonalizacji dyscyplin naukowych. Jak wynika z tabeli zamieszczonej we Wstępie, na UMK obroniono 3857 doktoratów (*Katalog rozpraw doktorskich...*, t. 1: 20). W omawianej publikacji podano też jaki procent doktoratów był wynikiem starań o awans naukowy kobiet. Z obliczeń autorów wynika, że było to ponad 40% wszystkich doktoratów obronionych na toruńskiej uczelni.

Przedstawiając historię struktur Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i rozwoju dyscyplin naukowych autorzy opracowania udokumentowali przewody doktorskie w:

1. naukach humanistyczno-historycznych, które były rozwijane na: Wydziale Filologicznym, Wydziale Humanistycznym, Wydziale Nauk Historycznych, Wydziale Nauk Pedagogicznych, Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych, Wydziale Sztuk Pięknych oraz Wydziale Teologicznym;
2. naukach matematyczno-fizyczno-chemicznych, które funkcjonowały na: Wydziale Chemii, Wydziale Fizyki i Astronomii (Wydziale Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej), Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, Wydziale Matematyki i Informatyki oraz Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii;
3. naukach prawno-ekonomicznych, na które składały się dyscypliny rozwijane na: Wydziale Nauk Ekonomicznych (Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania), Wydziale Prawa (Wydziale Prawa i Administracji);
4. naukach biologiczno-geograficznych, w zakresie których badania, a tym samym przewody doktorskie, prowadzone były na: Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska, Wydziale Nauk o Ziemi.

Analizując *Katalog rozpraw doktorskich* (t. 1), trzeba skonstatować, że opisano w nim również tematykę badań podejmowanych od czasów II wojny światowej do roku 2015, zaprezentowaną w dysertacjach doktorskich obronionych na UMK w obszarach wymienionych wyżej nauk.

Tom drugi jest ważnym uzupełnieniem informacji zawartych w tomie pierwszym omawianego wydawnictwa. Zamieszczone są w nim konkordancje dyscyplin naukowych, dziedzin naukowych oraz indeksy. Wśród dyscyplin rozwijanych na UMK i odnotowanych w dokumentacji doktorskiej są: algologia, antropologia, antropologia

fizyczna, arachnologia, archeologia, astronomia, bibliologia, bibliologia i informatologia, biochemia, biochemia roślin, biofizyka, bioklimatologia, biologia, biologia komórki, biologia molekularna, biologia nowotworów, botanika, chemia, chemia fizyczna, cytologia roślin, dendrochronologia, ekologia, ekologia populacji roślin zagrożonych, ekonomia, ekspozycja muzealna, elektrofizjologia, embriologia roślin, entomologia, filozofia, finanse, fitosocjologia, fizjologia, fizjologia roślin, fizjologia zwierząt, fizyka, genetyka, genetyka molekularna, geobotanika, geografia, geografia ekonomiczna, geografia fizyczna, geografia osadnictwa, geografia osadnictwa i rekreacji, geografia społeczna, geografia społeczno-ekonomiczna, geografia turystyczna, geografia wyborcza, geomorfologia, glaciologia, gleboznawstwo, gleboznawstwo leśne, grafika, grafika warsztatowa, historia, hydrobiologia, hydrologia urbanistyczna, językoznawstwo, katechetyka, konserwacja i restauracja dzieł sztuki, konserwacja kamiennych obiektów zabytkowych, konserwacja zabytków architektury, konserwatorstwo, literaturoznawstwo, malakozoologia, malarstwo, matematyka, meteorologia i klimatologia, mikrobiologia, mikrobiologia konserwatorska, mineralogia, morfologia, muzealnictwo, nauki o polityce, nauki o sztuce, nauki o zarządzaniu, ochrona i konserwacja zabytków, palinologia, patologia owadów, pedagogika, prawo, radioastronomia, sedimentologia, socjologia, sztuki piękne, sztuki użytkowe, taksonomia roślin, teologia biblijna, teologia dogmatyczna, teologia duchowości, teologia fundamentalna, termofizjologia, zoologia, zoologia wraz z anatomią.

Z kolei na liście dziedzin naukowych funkcjonujących na UMK wymieniono: nauki biologiczne, nauki chemiczne, nauki ekonomiczne, nauki fizyczne, nauki geograficzne, nauki historyczne, nauki humanistyczne, nauki matematyczne, nauki matematyczno-fizyczne, nauki o ziemi, nauki prawne, nauki przyrodnicze, nauki społeczne, nauki ścisłe, nauki teologiczne, nauki plastyczne. Zamieszczono także trzy indeksy: Indeks autorów, Indeks promotorów i Indeks recenzentów. Trzeba podkreślić, że zawarte w tym tomie wykazy podają informacje na temat historii UMK przez pryzmat danych dotyczących doktorantów UMK i ich promotorów oraz recenzentów. Tym samym dają zbiorowy obraz danych odnotowanych w tomie pierwszym, a przedstawione spisy osób uczestniczących w przewodach doktorskich ukazują historię uniwersytetu zobrazowaną w biografiach uczących się

i uczonych. Wykazy te mogą zatem służyć do dalszego poszukiwania materiałów źródłowych przydatnych w badaniach biograficznych uczonych polskich.

Przygotowując tak ważne opracowanie jego autorzy nawiązali do najlepszych tradycji publikowania tego typu źródeł do dziejów uczelni, które od lat są wydawane między innymi w takich uczelniach jak Uniwersytet Jagielloński czy Uniwersytet Wrocławski. Omówiony *Katalog rozpraw doktorskich* stanowi ważne źródło do dziejów rozwoju Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, jest także jest znakomitym przewodnikiem po zasobach Archiwum UMK dotyczącym stopni doktorskich nadawanych na toruńskiej uczelni. Ze względu na walory poznawcze i wartość naukową *Katalog rozpraw doktorskich* stanowi ważne źródło dla badaczy dziejów nauki w Polsce na przykładzie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Jest też znakomitym źródłem do opracowywania indywidualnych biografii polskich uczonych, którzy w różnym zakresie i stopniu swej aktywności naukowej wpisali się w historię UMK oraz wnieśli wkład w rozwój nauki.

Na koniec trzeba zauważyć, że wydawnictwo to doskonale wpisuje się w obchody 80. rocznicy powstania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, która przypada w 2025 roku. Ukazuje poczet osób zasłużonych dla nauki i kultury polskiej, których albo początek rozwoju naukowego związany był z toruńską uczelnią, albo też na zawsze z nią właśnie złączyli swoje życie naukowe i zawodowe. Patrząc na dzieje UMK, zwłaszcza w jego początkach, w publikacji tej odnajdujemy postaci uczonych, którzy tworzyli toruńską Alma Mater w 1945 roku, tych którzy przybyli w tamtym czasie do Torunia z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W tym sensie *Katalog rozpraw doktorskich* jest wyrazem pamięci o twórcach toruńskiej uczelni. Jest również swoistego rodzaju kroniką dokumentującą, w jaki sposób Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu spełniał misję kształcenia i rozwoju nauki, służąc tym samym całemu społeczeństwu.

Bibliografia

Katalog rozpraw doktorskich Uniwersytetu Mikołaja Kopernika za lata 1946–2015, t. 1–2 (2024). Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

- Krajniak W. (2016). *Wykaz doktoratów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z lat 2003–2010*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 106, s. 75–81.
- Moraczewska H., Talarczyk E. (1980). *Bibliografia prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (biologia) za lata 1945–1978*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Matematyczno-Przyrodnicze. Biologia”, z. 23, s. 91–206.
- Nalaskowski S., Szulakiewicz W. (2009). *Pedagogika toruńska. Od katedry do wydziału*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Powstanie i pierwsze dziesięć lat Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (1945–1956). Wybór źródeł*. Wydała H. Duczkowska-Moraczewska (1995). Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (1945–1994). Materiały do biografii*, red. S. Kalembka (2006). Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika (1945–1955)*, red. R. Galon i in. (1957). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika (1956–1965)*, red. R. Galon i in. (1965). Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika (1966–1980)*, t. 1–2, red. J. Bełkot (1992). Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz
 Uniwersytet Ignatianum w Krakowie
 Instytut Nauk o Wychowaniu
 E-mail: wladyslawa.szulakiewicz@ignatianum.edu.pl